

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Β' Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Θεματική ενότητα:

Αρχίλοχος, Αποσπάσματα 3, 4, 6, 9

Τίτλος:

«...Ο καλός, ο κακός και ο άσχημος»

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ΠΡΕΒΕΖΑΝΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ο καλός, ο κακός και ο άσχημος

Δημιουργός

Μαγδαληνή Πρεβεζάνου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Θεωρητικής Κατεύθυνσης

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β΄ Λυκείου

Χρονολογία

Ιούλιος 2013

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ανθολόγιο Αρχαϊκής Λυρικής Ποίησης: Αρχίλοχος, *Αποσπάσματα*:

-3: «οὐ φιλέω μέγαν» (D60, 114W)

-4: «ἄσπιδι μὲν» (D6, 5W)

-6: «θυμέ, θύμ'» (D67a, 128W)

-9: «τοῖς θεοῖς» (D58, 130P).

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

±8 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο / ιστοσελίδα τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Οι μαθητές χρειάζεται να έχουν καλλιτεχνικά ταλέντα και δεξιότητες, όπως και κάποιες γνώσεις ή εξοικείωση με κάποια λογισμικά ([ComicStripCreator](#) / [eJay](#)). Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να βοηθούν στον συντονισμό και στη συνεργασία των ομάδων.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο αυτό αναφέρεται στον ποιητή Αρχίλοχο, ο οποίος με το καυστικό του πνεύμα αμφισβήτησε τα ομηρικά ιδεώδη, προέβαλε το «εγώ» του και ανέδειξε τη σημασία του «εδώ και τώρα». Στο σενάριο αυτό επιδίωξη είναι να φανεί ακριβώς η ιδιαίτερη φύση της λυρικής ποίησης σε σχέση και αντίθεση με την επική, γι' αυτό ακολουθείται η πορεία σύνδεσης του ιαμβικού λόγου με μουσικούς ρυθμούς που θα ανακαλύψουν οι μαθητές: ακόμη, η ιαμβική ποίηση του Αρχίλοχου επικοινωνεί διακειμενικά με νεοέλληνες σατιρικούς ποιητές ή κωμωδιογράφους, όπως τον Σουρή και τον Χορτάση ή ακόμη και με την πολιτική κωμωδία του Αριστοφάνη. Έτσι, μέσω του σεναρίου αυτού η ιαμβική ποίηση συνδέεται με το θέατρο, τη μουσική, την εικόνα, τον ποιητικό αλλά παράλληλα αντικομορμιστικό λόγο του Αρχίλοχου.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η λυρική ποίηση βρίσκεται, δυστυχώς, στο περιθώριο της εκπαίδευσης είτε γιατί οι λυρικοί μας ποιητές δε χρησιμοποιούν την αττική διάλεκτο, είτε γιατί ίσως υποτιμάται η λυρική έκφραση, καθώς μάλλον δεν προσφέρεται για στείρα γραμματικοσυντακτική ανάλυση. Φαίνεται το επικό στοιχείο να συνδυάζεται με το «τι» της εκπαιδευτικής αξίας, γι' αυτό και αποτελούσε για χρόνια το αντικείμενο της αξιολόγησης των μαθητών, καθώς ακόμη και τα λυρικά κομμάτια των έργων της δραματικής ποίησης ήταν για χρόνια εκτός εξεταστέας ύλης. Επίσης, στη λογική μιας τυπικής διδασκαλίας, αποστασιοποιημένης από την ζωή, τη φαντασία και την ελεύθερη δημιουργία, η λυρική ποίηση φαίνεται «παραφωνία».

Με την πρότασή μου αυτή, η λυρική ποίηση αναπλαισιώνεται και γίνεται μέσο για να συναντηθεί ο μαθητής με διάφορες μορφές τέχνης, να αναγνωρίσει το ξεχωριστό είδος του ιάμβου και να συνομιλήσει διακειμενικά με άλλους σύγχρονους ποιητές. Με αυτόν τον τρόπο, η διδακτική αυτή ενότητα που ασχολείται με τον Αρχίλοχο και το σενάριο αυτό αναζητά τη διάκριση του λυρικού από το επικό, την έμφαση στην προσωπική και ιδιότυπη έκφραση, την περιπαικτική διάθεση που γίνεται ανατρεπτική σε κατεστημένα και αντιλήψεις. Εφαρμόζεται η μέθοδος project και οι μαθητές σε κάθε ομάδα συμβάλλουν στην υλοποίηση της ψηφιακής έκδοσης του Αρχίλοχου με σύγχρονους όρους.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Αναμένεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αναγνωρίσουν την ιδιαιτερότητα του καλλιτέχνη που κρίνει και καταδικάζει ένα σύστημα αξιών, συμβάλλοντας με τον δικό του τρόπο στην πνευματική, κοινωνική και πολιτισμική εξέλιξη.

- Να διαμορφώσουν μέσω «αιρετικών» προτύπων του παρελθόντος αντικομοφομιστική στάση απέναντι σε στερεότυπες, καθιερωμένες αντιλήψεις.
- Να συνειδητοποιήσουν τον αντισυμβατικό ρόλο της ιαμβικής, σατιρικής ποίησης, της κωμωδίας και γενικά της τέχνης.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Αναμένεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να ανακαλύψουν τη σημασία ήδη αρχαϊκών για τον Αρχίλοχο λέξεων ή τύπων –από τον Όμηρο– που ενδέχεται να επιβιώνουν και σήμερα, διαπιστώνοντας έτσι τη διαχρονικότητα των λέξεων.
- Να αναγνωρίσουν τις διαλεκτικές ποικιλίες της αρχαίας ελληνική γλώσσας.

Γραμματισμοί

Αναμένεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά και τα διαφοροποιά γνωρίσματα κάθε γραμματολογικού είδους.
- Να κρίνουν και να διαπιστώνουν τη γένεση των ειδών και την επιρροή που ασκούν σε μεγάλους ποιητές σε συσχετισμό με τις κοινωνικές ή πολιτικές ανάγκες της κάθε εποχής.
- Να συνδέουν το είδος της ποίησης με την κατάλληλη μουσική, αποκτώντας την εμπειρία της σύνθεσης και της μελοποίησης του ποιητικού λόγου και μάλιστα της ιαμβικής ποίησης.
- Να δημιουργήσουν ψηφιακή μουσική που να συνδέεται με τον αρχαιοελληνικό στίχο.
- Να οπτικοποιήσουν την ιαμβική ποίηση και να ανακαλύψουν την εμπειρία της εικονογράφησης μέσω της γελοιογραφίας ή της επιλογής εικόνων που θα ταιριάζουν με τον ανατρεπτικό λόγο της ιαμβικής ποίησης και του Αρχίλοχου.

- Να συγκρίνουν λογοτεχνικά είδη και συγγραφείς, αναγνωρίζοντας τρόπους έκφρασης.
- Να ομαδοποιούν λεκτικά ή συντακτικά σύνολα, προκειμένου να οδηγηθούν στην κατασκευή μιας μετάφρασης που να είναι ελεύθερη, αλλά παράλληλα να σέβεται τη δομή, το ύφος και το είδος του κειμένου.
- Να κατασκευάσουν μια μετάφραση για έναν σκοπό, εγγράφοντας συντακτικές πληροφορίες.

Διδακτικές πρακτικές

Οι μαθητές σε αυτό το σενάριο έχουν την ευκαιρία να εξασκήσουν τα ταλέντα τους και να αναδείξουν τις καλλιτεχνικές τους ευαισθησίες, καθώς εμπλέκονται με ομαδικό πνεύμα σε δημιουργικές δραστηριότητες, ώστε να καταφέρουν να φτιάξουν μουσική, να εκφραστούν εικαστικά και με φαντασία, συνδέοντας τον ποιητικό λόγο με εικόνα και μουσική. Ανακαλύπτουν μόνοι τους τον καυστικό χαρακτήρα της iamβικής ποίησης, το χιούμορ και την ανατρεπτική φύση του Αρχίλοχου μέσω της αυτενέργειας, της δραματοποίησης και της αξιοποίησης των ψηφιακών πηγών και μέσων.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η παραγνώριση του λυρικού πνεύματος, η «απαγόρευση» του παιγνιώδους ύφους από τη «σοβαροφανή» εκπαιδευτική και χρησιμοθηρική λογική των εξετάσεων καθιστά το μάθημα Αρχαίας Ελληνικής Λυρικής Ποίησης περιττό. Θεωρώντας τον λόγο του Αρχίλοχου αρκετά ανατρεπτικό και ζωντανό, αντισυμβατικό, έξω από στερεότυπα, μπορεί ο ίδιος αυτός λόγος να συμμαχήσει με τις ευαισθησίες των εφήβων, την επαναστατική τους διάθεση. Γι' αυτό, στο σενάριο αυτό αναδεικνύεται η προσωπική έκφραση και συνδυάζονται αρμονικά και επικοινωνούν διαλεκτικά το παλιό με το νέο, ο ίαμβος με τη σάτιρα και την κωμωδία, ο Αρχίλοχος με τον Όμηρο,

το έπος με τη λυρική ποίηση, ο αρχαίος λόγος με την εικόνα και με τη μουσική σε σύγχρονους μάλιστα ρυθμούς.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Οι στόχοι του σεναρίου συνδέονται με τους [σκοπούς διδασκαλίας](#) της αρχαίας λυρικής ποίησης σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα, σελ. 65:

- Να διαπιστώσουν οι μαθητές τις ιδιαιτερότητες της αρχαϊκής λυρικής ποίησης τόσο τις εξωτερικές σε επίπεδο έκφρασης, διαλέκτου, σύνθεσης, όσο και τις εσωτερικές σε επίπεδο κοινωνικοπολιτικών συνθηκών.
- Να επισημάνουν την ποικιλία των θεμάτων που συνδέονται με την πολυμορφία της κοινωνικής ζωής.
- Να παρακολουθήσουν την εξέλιξη της σκέψης και της έκφρασης στη λυρική ποίηση σε σχέση με τα ομηρικά έπη που προηγήθηκαν ή άλλα είδη που ακολούθησαν.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο σενάριο οι ΤΠΕ παίζουν ουσιαστικό ρόλο, γιατί καταρχάς συμβάλλουν στην πολυτροπική - ψηφιακή έκδοση του Αρχίλοχου, που είναι και βάση του σχεδίου. Επίσης, με τη συνδρομή ειδικών λογισμικών υλοποιούν τις καλλιτεχνικές τους εκφράσεις και ασκούν τη δημιουργικότητά τους. Παράλληλα, με τις ΤΠΕ οι μαθητές ερευνούν και οικοδομούν τη γνώση τους.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Ανθολόγιο Αρχαϊκής Λυρικής Ποίησης Β΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης:
[Αρχίλοχος, αποσπάσματα 3, 4, 6, 9.](#)

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Λυκείου: Γ. Χορτάτης, [«Κατζούρμπος»](#).

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Καζάζης, Ι. Ν. 2000. [Λυρική Ποίηση: Ο αρχαϊκός λυρισμός ως μουσική παιδεία](#). Τόμ. Α': Εισαγωγή, Ανθολογία και Δοκίμιο, Επίμετρο. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, 9-28.

«Μικρός Απόπλους» [Κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή - Υπεύθ. Άγγ. Περδικούρης]:

-Μπλάνας, Γ. 2001. [Αρχίλοχος. Ποιήματα και θρύψαλα](#). Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Αθήνα: Γαβριηλίδης.

-Ομήρου, «Ιλιάδος» [E 767-909](#), [X 1-161](#). ⁴1970 [1922]. Στο «Ομήρου Ιλιάς». Μτφρ. Ι. Πολυλάς. Αθήνα: Γ. Ι. Βασιλείου.

“Navicula Bacchi”: Uebersicht über die Textauswahl zur Griechischen Lyrik: [Archilochos](#) [“Navicula Bacchi”: Ιστότοπος για την Ελληνική και τη Λατινική Γλώσσα του καθηγητή Egon Gottwein]

Όμηρος, «Ιλιάδα», [ραψωδία Β](#) [“Magister”: ιστολόγιο].

[«Ο Ρωμηός»](#), [«Το παραπαίον γήρας»](#). Ποιήματα του Γεωργίου Σουρή, δημοσιευμένα για πρώτη φορά στην έμμετρη σατιρική εφημερίδα «Ο Ρωμηός» (1883-1918) που εξέδιδε ο ίδιος [“Stixoi”: Στίχοι, ποιήματα, μεταφράσεις].

[Ποιήματα του Γεωργίου Σουρή](#) [«Λόγος Παράταιρος»: Ιστολόγιο του Γ. Π. Τζήκα]

“Selections from the Greek Lyric Poets”: [Archilochus](#). Πανεπιστημιακές σημειώσεις και μεταφράσεις του J. R. Porter, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Saskatchewan, Canada, 2006, για το μάθημα “The Greek Lyric Poets” [University of Saskatchewan, Canada].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

Εκπαιδευτική Τηλεόραση: [Αρχαϊκός Λυρισμός – Αρχίλοχος](#) 2005 (διάρκειας: 16'03''), επιστημονική επιμέλεια: Ευγενία Μακρυγιάννη, σκηνοθεσία – μοντάζ: Τζαννέτος Δ. Κομνηάς, έρευνα – σενάριο – υπεύθυνος εκπομπής: Γεώργιος Σκεπάρνης, μουσική: Βασίλης Ρώτας, αφήγηση: Κωνσταντίνος Παπαθανασίου

[πηγή: Εκπαιδευτική Τηλεόραση - ΥΠΑΙΘ]. Εναλλακτικά, για την ίδια ταινία βλ. [εδώ](#).

Τραγούδια / Ηχητικά αποσπάσματα

«Η Ανθολογία της οικονομίας». Μελοποιημένο ποίημα του Γεωργίου Σουρή που κυκλοφόρησε με τον τίτλο «Το τραγούδι της πλατείας». Μουσική - εκτέλεση: Βασίλης Παπακωνσταντίνου, από το ομώνυμο CD single, Minos – EMI, 2011 (διανεμήθηκε με την εφημερίδα «Το Βήμα»). [Στίχοι](#) και [μουσική](#) [πηγή: “Stixoi” – (για τους στίχους) / YouTube (για τη μουσική)].

«Τεμπελιά». Μελοποιημένο ποίημα του Γεωργίου Σουρή. Μουσική: Δημήτρης Ψαριανός, εκτέλεση: Θανάσης Γκαϊφύλλιας, από τον δίσκο «Ωτοστόπ», Lyra, 1971. [Στίχοι](#) και [μουσική](#) [πηγή: “Stixoi” – (για τους στίχους) / YouTube (για τη μουσική)]

Ιστοσελίδες

[ComicStripCreator](#) [Ελεύθερο λογισμικό σχεδιασμού κινουμένων σχεδίων]

[eJay](#) [Ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας, επεξεργασίας και αναπαραγωγής ήχου]

[Ελληνική Μουσική](#) [πηγή: “Music Portal” - Κέντρο Μουσικής Πληροφόρησης - Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής και Ακουστικής]

Μουσιπαίδια: [Ίαμβος](#) [Ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια της Ελληνικής Μουσικής: Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής και Ακουστικής (ΙΕΜΑ) – Κέντρο Μουσικής Τεκμηρίωσης]

[Pencil](#) [Ελεύθερο λογισμικό σχεδίασης]

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

[-Ηλεκτρονικά λεξικά](#)

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Το σενάριο πραγματώνεται κυρίως σε τρεις φάσεις με τρία ξεχωριστά Φύλλα Εργασίας.

Α΄ Φάση

2 διδακτικές ώρες: «Ίαμβίζω ἐστί...»

Στην αρχή, οι μαθητές σε επίπεδο ολομέλειας της τάξης, στο πλαίσιο εξερεύνησης της σημασίας του «ιαμβίζω», καταγράφουν και φτιάχνουν έναν «χάρτη» με τις διάφορες σημασίες και τις συνώνυμες εκφράσεις που συνδέονται με την λεκτική πράξη του «ιαμβίζειν». Έτσι, από τις καταγραφές θα αντιληφθούν ότι ο ίαμβος είναι σάτιρα, πείραγμα αλλά και το μέτρο που εκφράζει έναν έντονο και κοφτό τόνο. Στη συνέχεια επιδιώκεται να καταγράψουν, αφού διαβάσουν σχετικό ψηφιακό υλικό, και να διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στην επική και τη λυρική ποίηση, αναγνωρίζοντας κάποιες από αυτές στα ποιήματα του Αρχίλοχου. Η πρώτη αυτή φάση κλείνει με την παρακολούθηση ενός βίντεο της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης που παρουσιάζει τα θέματα, τις ιδέες και τα χαρακτηριστικά της ποίησης του Αρχίλοχου. Μετά το βίντεο, οι μαθητές χρησιμοποιούν τη γνώση τους αυτή για να αντιστοιχίσουν τα θέματα, τις ιδέες του Αρχίλοχου με τα αποσπάσματα, και στο τέλος συζητούν τις ριζοσπαστικές ιδέες του Αρχίλοχου, οι οποίες ανατρέπουν τη συνοχή του αρχαιοελληνικού ιδεώδους «καλός κάγαθος» και παρουσιάζουν την ανθρώπινη και προσγειωμένη φιλοσοφία του εφήμερου, του «εδώ και τώρα», του φθαρτού και το αντηρωικό προφίλ του ανθρώπου που ενδιαφέρεται για την επιβίωσή του.

Β΄ Φάση

5 διδακτικές ώρες: **Project – Έκδοση του Αρχίλοχου**

Στη συνέχεια, οι δραστηριότητες γίνονται με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο στην αίθουσα υπολογιστών και με την ιδέα πραγματοποίησης ενός project με θέμα: «Μια σύγχρονη και νεανική έκδοση του Αρχίλοχου εκφρασμένη πολυτροπικά (εικόνα, λόγος, μουσική)». Χρειάζεται να χωρίσει ο δάσκαλος την τάξη του σε τέσσερις ομάδες που έχουν διαφορετική στόχευση και ταυτότητα: α. Οι Καλλιτέχνες, β. Οι Μεταφραστές, γ. Οι Στοχαστές και δ. Οι Θεατρολόγοι. Αυτές είναι οι τέσσερις

βασικές ομάδες, οι οποίες πρέπει να απαρτίζονται ανάλογα με το δυναμικό του τμήματος από τέσσερα ή τρία άτομα.

Η πρώτη ομάδα, [Οι Καλλιτέχνες](#), η οποία διακρίνεται σε τρεις υποκατηγορίες καλλιτεχνών: α. [Οι εικονογράφοι-γελοιογράφοι](#), β. [οι μουσικοί](#), γ. [οι σατιρικοί-φιλόμουσοι](#), πρέπει να αποτελείται από δώδεκα άτομα που θα κατανεμηθούν στις τρεις υποομάδες: 3Χ4. Σε αυτήν την ομάδα, θα πρέπει ο δάσκαλος σε συνομιλία με τους μαθητές να εντάξει τα παιδιά εκείνα που έχουν πράγματι καλλιτεχνικές ευαισθησίες ή ασχολούνται με τη μουσική, τη ζωγραφική κλπ. [Οι εικονογράφοι](#) θα κινηθούν με έμπνευση, ώστε να ταιριάξουν εικόνες στα αποσπάσματα του Αρχίλοχου. Οι εικόνες είτε θα κατασκευασθούν από τους ίδιους σε μορφή σκίτσου ή γελοιογραφίας μέσω αξιοποίησης κατάλληλου λογισμικού ([ComicStripCreator](#)) ή θα πάρουν έτοιμες εικόνες από το διαδίκτυο που να επικοινωνούν με τον σατιρικό χαρακτήρα των κειμένων του Αρχίλοχου. Με αυτήν τη δραστηριότητα οι μαθητές οπτικοποιούν τον λόγο και αναπλαισιώνουν το αρχαίο κείμενο. [Οι μουσικοί](#) θα μελοποιήσουν τον Αρχίλοχο και θα επιχειρήσουν να κάνουν αδόμενο τον λόγο του ποιητή με σύγχρονους ρυθμούς. Από την άλλη, [οι σατιρικοί - φιλόμουσοι](#) θα συγκρίνουν τον Αρχίλοχο με έναν σύγχρονο σατιρικό ποιητή, τον Γεώργιο Σουρή, που είχε ενοχλήσει με τη σειρά του τις εθνικές συνειδήσεις των ισχυρών και τα δήθεν πατριωτικά αισθήματα των συμπατριωτών του, προκειμένου να αντιληφθούν την επικοινωνία του παρελθόντος με το παρόν, τους γλωσσικούς και νοηματικούς τρόπους εκφοράς της σάτιρας, αλλά και θα αναδείξουν τη σημασία της σάτιρας, το πρωτοποριακό και το αντικομοφορμιστικό πνεύμα των σατιρικών ποιητών.

[Η ομάδα των μεταφραστών](#) καλείται να αποδώσει σε ελεύθερη απόδοση τον Αρχίλοχο, βασιζόμενοι καταρχάς στη δομή του κειμένου, επαναγράφοντας το κείμενο σε μορφή διαγράμματος, εξομαλύνοντας γλωσσικά τους ιωνικούς τύπους και γράφοντας τους αντίστοιχους αττικούς μέσω υπερσυνδέσεων. Με αυτόν τον τρόπο, εμπλέκονται στην πράξη με τη γλώσσα του Αρχίλοχου και τη σύνταξη, προκειμένου να «κατασκευάσουν» μια μετάφραση, βοηθούμενοι σαφώς από το λεξιλόγιο και από

τις δοθείσες μεταφράσεις του σχολικού τους βιβλίου. Η ίδια ομάδα θα φτιάξει ένα γλωσσάρι με την ετυμολογία και την προέλευση λέξεων του Αρχίλοχου, επιμένοντας σε αυτές που έχουν φτάσει μέχρι σήμερα. Η ομάδα αυτή ασχολείται ερευνητικά με τη γλώσσα του Αρχίλοχου και ανακαλύπτει τη δυσκολία επιλογής μεταφραστικού ισοδύναμου στην ποίηση, χωρίς να αλλοιώνεται -όσο είναι δυνατόν- το ύφος του ιαμβικού λόγου. Επίσης, η ομάδα αυτή καλείται να συνεργαστεί με τους εικονογράφους, καθώς η εργασία τους θα συνδεθεί με την εικονογραφημένη – μεταφρασμένη ψηφιακή έκδοση του Αρχίλοχου. Με αυτόν τον τρόπο, θα αποδειχτεί ο ζωντανός και απεικονιστικός λόγος της ιαμβικής ποίησης. Αλλά και η δουλειά της μετάφρασης θα συνδυαστεί με στοχευμένη υπόθεση, που είναι η έκδοση των ποιημάτων.

Η ομάδα των στοχαστών καλείται να αναλύσει τις ιδέες του Αρχίλοχου, να επιχειρηματολογήσουν και να επικαιροποιήσουν αυτό το υλικό, καθώς η ανατρεπτικότητα του Αρχίλοχου συνάδει με τη φύση των νέων που αμφισβητούν την οποιαδήποτε εξουσία. Για κάθε απόσπασμα και αφού έχουν επεξεργαστεί τις ιδέες του ποιητή λειτουργώντας με τη φαντασία, τις γνώσεις και το χιούμορ τους, βγάζουν ένα επιμύθιο που θα χρησιμοποιηθεί στο τέλος του κάθε αποσπάσματος στην έκδοση του Αρχίλοχου. Στη συνέχεια, προκειμένου να συναισθανθούν την ποίηση του Αρχίλοχου και να εκφράσουν το πνεύμα της αμφισβήτησης, καλούνται με ένα παιχνίδι μίμησης και ενσάρκωσης ρόλου να γράψουν σαν σημερινοί «Αρχίλοχοι» ένα ημερολόγιο, όπου θα «ιαμβίζουν» για στερεότυπα ή κακώς κείμενα της εποχής μας.

Τέλος, η ομάδα των θεατρολόγων θα επιχειρήσει συσχετισμό της ιαμβικής ποίησης με την πολιτική κωμωδία του Αριστοφάνη, εντοπίζοντας κοινά θέματα ή κοινό ύφος από σχετικά αποσπάσματα. Στην αρχή καλούνται να συγκρίνουν τη φιγούρα του επιδειξιμανή αλλά δειλού στρατηγού στον «Κατζούρμπο» με τον στραβοκάνη αλλά γενναίο στρατηγό στον Αρχίλοχο, προκειμένου να αποδείξουν την αλήθεια του λόγου του Αρχίλοχου, τις διαφορετικές οπτικές από τα δύο κείμενα, την υπερβολή του κωμικού στοιχείου που υπάρχει και στους δυο ποιητές (Αρχίλοχος-

Χορτάτης). Στο τέλος, αναλαμβάνουν να γράψουν σαν σκηνοθέτες τα σκηνοθετικά στοιχεία που θα χρησιμοποιούσαν για να δραματοποιήσουν οι ίδιοι τον Αρχίλοχο.

Γ' Φάση

*1 διδακτική ώρα στη σχολική τάξη: **Επικοί vs. Λυρικοί***

Στο [3^ο Φύλλο Εργασίας](#) οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες: η πρώτη ομάδα είναι υποστηρικτές της επικής ποίησης και οι άλλοι υποστηρικτές της λυρικής ποίησης. Γίνεται ένας αγώνας με επιχειρήματα υπέρ του ενός ή του άλλου είδους αντίστοιχα, ανακυκλώνοντας το υλικό που επεξεργάστηκαν κυρίως στην Α' Φάση αλλά και μιλώντας με στίχους της επικής ποίησης και ειδικά του Ομήρου ή της λυρικής ποίησης και ειδικά του Αρχίλοχου.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1

1. Ύαμβίζω ἐστί...

Καταγράψτε τις σημασίες των λέξεων «ιαμβος», «ιαμβίζω» , βάζοντας στη μηχανή αναζήτησης της [Google](#) και στη [Μουσικαίδια](#) ή και από τα [ηλεκτρονικά λεξικά](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα ή τον [«Μικρό Απόπλου»](#) τις λέξεις αυτές.

2. Χαρακτηριστικά της λυρικής ποίησης σε σχέση με την επική: να διαβάσετε τον πίνακα με τα χαρακτηριστικά από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και να τα εντοπίσετε στα αποσπάσματα του Αρχίλοχου, φτιάχνοντας έναν πίνακα με τα γενικά χαρακτηριστικά του Αρχίλοχου ως λυρικού ποιητή (Σύγκρουση Οι Επικοί – Οι Λυρικοί).

3. Αφού δείτε το [βίντεο](#) για τη λυρική ποίηση και τον Αρχίλοχο από την Εκπαιδευτική Τηλεόραση (εναλλακτικά το ίδιο βίντεο και [εδώ](#)), να καταγράψετε βασικά θέματα και ιδέες του Αρχίλοχου και να τα αντιστοιχίσετε με [τα αποσπάσματα 3, 4, 6 και 9](#) του βιβλίου σας, γράφοντας έναν τίτλο βασισμένο και στις φράσεις / λέξεις που έχουν χρησιμοποιηθεί για να τιτλοφορηθεί κάθε απόσπασμα. Στη συνέχεια, τα αποτελέσματα να συζητηθούν στην ολομέλεια της τάξης.

Φύλλο Εργασίας 2

Ομάδα Α: ΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

1^η υποομάδα: Οι εικονογράφοι - γελοιογράφοι

1. Για κάθε απόσπασμα εμπνευσθείτε ένα σκίτσο ή μια γελοιογραφία που να αποτυπώνει το θέμα το οποίο ο Αρχίλοχος σατιρίζει σε αυτό. Να χρησιμοποιήσετε ένα λογισμικό σχεδίασης ([Pencil](#)) ή να αντλήσετε εικόνες από αρχαία αγγεία, τοιχογραφίες ή πίνακες, όπου εκφράζεται ανάλογο σατιρικού πνεύματος θέμα. Το αποτέλεσμα της δουλειάς σας θα χρησιμοποιηθεί στην εικονογράφιση του μεταφρασμένου Αρχίλοχου. Συνεργαστείτε με τους μεταφραστές.

2^η υποομάδα: Οι μουσικοί

2. Με τη βοήθεια του δασκάλου μουσικής ή με τη βάση τη μουσική σας παιδεία και τις γνώσεις που μπορείτε να αντλήσετε από αυτήν [την ψηφιακή πηγή](#) για την ιστορία της μουσικής, να βάλετε μουσική είδους ραπ / χιπ-χοπ στα αποσπάσματα του Αρχίλοχου αποσκοπώντας να τον μελοποιήσετε, επιλέγοντας μια μετάφραση από αυτές του βιβλίου σας ή αυτήν της ομάδας των μεταφραστών για όποιο απόσπασμα θέλετε ή και για τα τέσσερα αποσπάσματα. Να ηχογραφήσετε τη φωνή σας καθώς θα τα τραγουδήσετε και να φτιάξετε ένα ψηφιακό μουσικό άλμπουμ. Μπορείτε να βοηθηθείτε από το λογισμικό [eJay](#). Για αυτήν την έκδοση καλό είναι να αναφερθείτε στη σύνδεση της σύγχρονης μουσικής επένδυσης του Αρχίλοχου με τα αρχαία ιαμβικά μέτρα και ρυθμούς.

3^η υποομάδα: Οι σατιρικοί - φιλόμουσοι

3. Διαβάστε [ποιήματα](#) του νεοέλληνα σατιρικού ποιητή Γεωργίου Σουρή και βρείτε αναλογίες με τον Αρχίλοχο. Συγκεκριμένα, μια επιλογή ποιημάτων του Γ. Σουρή είναι η εξής:
 - ο [Το τραγούδι της πλατείας](#)
 - ο [Ο ρωμικός](#)

- [Τεμπελιά](#)
- [Το παραπαίον γήρας](#)

Να γράψετε μια λίστα (έναν πίνακα) με τα κοινά σημεία που έχουν ο Αρχίλοχος και ο Σουρής ως προς τα θέματα ή τη μορφολογία.

ΠΟΙΗΤΕΣ	ΘΕΜΑΤΑ	ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ/ ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ	ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	ΥΦΟΣ
ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ				
ΣΟΥΡΗΣ				

Σε συζήτηση με την ομάδα σας γράψτε ένα άρθρο που θα αναρτήσετε στο ιστολόγιο ή στην ιστοσελίδα του σχολείου σας με τίτλο: «Ο Αρχίλοχος, ο “ράπερ” της εποχής του». Σε αυτό το άρθρο να αναφερθείτε στη σημασία της σάτιρας και το πρωτοποριακό πνεύμα του σατιρικού ποιητή, ο οποίος με τον ανατρεπτικό του στίχο «ταράζει» τις «βολεμένες» συνειδήσεις και την καθεστηκυία τάξη πραγμάτων.

Ομάδα Β: ΟΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΕΣ

1. Να ξαναγράψετε σε ένα Word αρχείο τα ποιητικά αποσπάσματα του Αρχίλοχου σε μορφή συντακτικού διαγράμματος, με βάση το οποίο θα γίνει και η μορφοποίηση, και με τη βοήθεια του λεξιλογίου του βιβλίου σας, [το υλικό](#) από τον «Μικρό Απόπλο» ή και [αγγλικές μεταφράσεις](#) των ποιημάτων του Αρχίλοχου και άλλου λεξικού της αρχαίας ελληνικής, να επιχειρήσετε να μεταφράσετε σε ελεύθερη απόδοση τα αποσπάσματα αυτά. Παράλληλα, με υπερσύνδεση δώστε για τους ιωνικούς τύπους των λέξεων την αντίστοιχη μεταγραφή τους στην αττική διάλεκτο.

Παράδειγμα:

[Οὐ φιλέω μέγαν στρατηγόν](#): Δεν αγαπώ τον σωματώδη στρατηγό

Οὐδέ διαπεπλιγμένον

Οὐδέ [βοστρόχοισι](#) γαῦρον ...

Για κάθε στίχο που έχει εικόνα να συνεργαστείτε με τους εικονογράφους / γελοιογράφους και να φτιάξετε μια εικονογραφημένη ψηφιακή έκδοση μετάφρασης του Αρχίλοχου (στίχος – μετάφραση ως λεζάντα και η εικόνα να κυριαρχεί).

2. Για την εικονογραφημένη έκδοση φτιάχνετε ένα γλωσσάριο με λεξιλόγιο του Αρχίλοχου, την ετυμολογία του και πώς αυτό έχει φτάσει στη δική μας εποχή. Μπορείτε να βασιστείτε και [στην σχολιασμένη έκδοση του Αρχίλοχου](#).

Παράδειγμα:

Υπεξυρηνμένον < ὑποξυρέω-ῶ: ξυρίζομαι κάτω από το σαγόνι

Αγάλλεται < ἀγάλλομαι: χαίρομαι – άγαλμα

Ομάδα Γ: ΟΙ ΣΤΟΧΑΣΤΕΣ

1. Ποιες ιδέες εκφράζει ο Αρχίλοχος σε κάθε απόσπασμα; Τι καταδίκασε σε σχέση με το παραδεδομένο σύστημα αξιών; Να σχολιάσετε σε μορφή επιχειρημάτων τις ιδέες του. Πόσο απήχηση έχουν σήμερα σε εσάς τους νέους;
2. Να γράψετε για κάθε απόσπασμα του Αρχίλοχου ένα επιμύθιο.
3. **Μίμηση ρόλου:** Είσαι ο Αρχίλοχος και διαμαρτύρεται. Τι θα έγραφες στο ημερολόγιό σου;

Ομάδα Δ: ΟΙ ΘΕΑΤΡΟΛΟΓΟΙ

1. Ίαμβος - κωμωδία: Κατά πόσο το ένα προετοίμασε το άλλο; Βρείτε αναλογίες ανάμεσα στον Αρχίλοχο και στον Αριστοφάνη και αναφέρετε τες σε ένα κείμενο δοκιμιακού τύπου, όπου θα εξηγείτε την «σπερματική» ύπαρξη της κωμωδίας στην ιαμβική ποίηση.
2. Κατζούρμπος και στραβοκάνης στρατηγός του Αρχίλοχου: Κάντε παραλληλισμούς. Το κείμενο του «Κατζούρμπου» είναι αυτό που περιλαμβάνεται και στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Α΄ Λυκείου στο Ψηφιακό Σχολείο.
3. **Μίμηση ρόλου:** Αν ήσουν σκηνοθέτης, ποια στοιχεία στα αποσπάσματα θα αξιοποιούσατε για να σκηνοθετήσετε τον Αρχίλοχο; Να τα αναφέρετε.

Φύλλο Εργασίας 3

ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ

Οι Λυρικοί εναντίον των Επικών (Λυρικοί vs. Επικοί)

Οργανώστε έναν αγώνα και προσπαθήστε να πείσετε για την αξία και την ανωτερότητα του είδους σας αντλώντας επιχειρηματολογία από τα αποτελέσματα του 1^{ου} Φύλλου Εργασίας (δραστηριότητα 3) και μιλώντας με αποσπάσματα του Ομήρου που βρίσκονται σε αντίθεση νοηματική με τα λεχθέντα / νοήματα του Αρχίλοχου:

Υποστηρικτικό υλικό:

1. [Όμηρος Β 216.](#)
2. [Όμηρος Ε 801](#)
3. [Όμηρος Χ 98.](#)

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο αυτό μπορεί να γίνει ένα project με θέμα «Μελοποίηση και εικονογράφηση του Αρχίλοχου» ή ένα Πολιτιστικό πρόγραμμα με θέμα «Από τον Ταμβο στην Κωμωδία».

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Θα κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών, καθώς θα κινηθούν κυρίως με βάση τα ταλέντα, τη δημιουργικότητά τους και την κριτική τους διάθεση. Το σενάριο είναι απαιτητικό στη σύνθεση μουσικής για τον Αρχίλοχο ή στη σύγκριση κωμωδίας-ιάμβου και στη δραματοποίηση, στο τέλος, όπου θα χρειαστεί να απαγγείλουν λόγο και να σκεφτούν επιχειρήματα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bowra, C. M. 1989 [1980-1982]. *Αρχαία Ελληνική Λυρική Ποίηση* I-II. Μτφρ. Ι. Ν. Καζάζης, Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

Ομάδα Φιλολόγων. 1990. *Αρχαίοι Έλληνες Λυρικοί*. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια, μέτρο. Αθήνα: Φιλιπότης.

Παπαδημητρίου, Ι. - Θ. Α. 1984. *Ελεγεία και ίαμβος*. Αθήνα: χ. έ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλο Εργασίας 2

Ομάδα Β: Οι Μεταφραστές

Παράδειγμα:

Ὁὐ φιλῶ

βοστρύχοις